

מי שאחזו פרק שביעי גיטין

עה.

עין משפט גר מצוה

א ב מ"י פ"ו מהל' חיות הל' ז ופ"ג מהל' זכיה ה"ו פ"ג ע"ג מהל' טו"ש"ע א"ע ק"מ לח ט"פ ז: א ג טו"ש"ע ט"ס ס"ף ד כג"ה:

מוסף רש"י

שלא בפניו. כגון זה שהיה נטמן ומשום דלמיה לרשעא ארבע, דשגל בפניו הוא ובעל כרחו הוא, משום הכי אינטיקין ליה להלל לתקומו (ט"ו). מאי דאיצטריך ליה תקין, וזו הו"י לוקח תמא ולא הו"י לוקח תמא הו"י אינטיקין להלל לתקומו דבעל כרחו מהו נמי (ט"ו). הו"י זה גיטין והגייר שלי. כל הגייר אינו מעבד לנפשי, אינה מגורשת. דקוין דהגייר שלו לא תמן לה כלום, דמלאו ארומות פורחות באייר (דע"ל ב.). על מנת שתחזירי לי את הגייר מגורשת. את הגייר דמנתה על מנת להחזיר שמה מתנה (ט"ו).

פסקי רי"ד

אמר רבא מתקנתו של הלל הרי זה גיטין ע"מ שנתני לי מאמיא וזו ונתנה בין ליו מרעו בין בעל כרחו ומגורשת דמתנה בעל כרחו שמה מתנה ובי איצטריך ליה להלל לתקומו שלא בפניו אבל בפניו בין מדעתו בין שלא מדעתו היא נתינה; ת"ד הרי זה גיטין והגייר שלי אינה מגורשת ע"מ שתחזירי את הגייר הרי זה מגורשת ה"ש רישא ומ"ש סיפא פ"י דקס"ד דלא קניא גיטא עד שתחזירי לו את הגייר ונמא דבעת קנייתו הגט לא יהיב לה מדי רוחמנא אמר ונתן בידה

מכלל דבעלמא נתינה בע"כ ברחו לא היא נתינה. וא"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבעל עיניו בעל כרחו לא הוא נתינה א"כ למה היה נטמן בראשונה וי"ל דבפניו לא היה יכול לעיניו וי"ל מלואו מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלם בעל כרחו^א וא"ת

בצמי ערי חומה דהוי כפרעון חמוז דעליו לקבלם פשיטא דהוי פרעון דקדאמרין וי"ל הלוהו דישווב לא יחזיר לו צמדבר משמע דישווב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן זהוהב (ב"מ דף מט.) כי אמר ליה שקול זוזך לא הו"י אפילו כשומר חנם ומה איצטריך הלל אוקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון רריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הו"י הגט גט לא הוא נתינה וא"ת גבי גט פשיטא דלא הו"י נתינה ומה רריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחזירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י ד"ל דקוין דלאמר לה ה"ו גיטין ע"מ שמתני לי מאמיא וזו מלה דרעב דבעתה^ב ועליו לקבלם והו"י כמו בצמי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הו"י נתינה^א.

לאפוקי הבא דמעשה קודם לתנאי. פ"י בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בצפלות דקדאמרין תס טעמא דהולך לאומרו שאלמלא הכן בעל כרחו במשמע שאף צריך כענן לא ינחלו וקשה דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף נד.) משמע דהדין דפליגי רבנן נמי אר"ם במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשאל^א וא"ת דשאלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ילפינן שפיר מתנאי בני גר ובני ראובן מלדנתבא בזה הענין שמע מינה דבעינן כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי ילפינן מהתם דקדאמרין בצמכות (דף עז.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הו"י בענין זה שמע מינה דבעינן

מכלל דבעלמא נתינה בע"כ ברחו לא היא נתינה. וא"ת דהשתא לא מפליג בין בפניו בין שלא בפניו דבעל עיניו בעל כרחו לא הוא נתינה א"כ למה היה נטמן בראשונה וי"ל דבפניו לא היה יכול לעיניו וי"ל מלואו מלקבלם כדי שיהיה הבית שלו וגם אם היה בפניו יעשוהו ב"ד לקבלם בעל כרחו^א וא"ת

בצמי ערי חומה דהוי כפרעון חמוז דעליו לקבלם פשיטא דהוי פרעון דקדאמרין וי"ל הלוהו דישווב לא יחזיר לו צמדבר משמע דישווב יחזיר לו אפילו בעל כרחו וכן זהוהב (ב"מ דף מט.) כי אמר ליה שקול זוזך לא הו"י אפילו כשומר חנם ומה איצטריך הלל אוקן לתקן וי"ל דוקא בעלמא פשיטא דהוי נתינה שאין המלוה מפסיד בקבלת הפרעון אבל הכא דע"י הפרעון רריך להחזיר הבית וכן ע"י קבלתו הו"י הגט גט לא הוא נתינה וא"ת גבי גט פשיטא דלא הו"י נתינה ומה רריך ללמוד מתקנתו של הלל וכי אם יתן מתנה לחזירו יקבלנה בעל כרחו ואור"י ד"ל דקוין דלאמר לה ה"ו גיטין ע"מ שמתני לי מאמיא וזו מלה דרעב דבעתה^ב ועליו לקבלם והו"י כמו בצמי ערי חומה וקמ"ל דאפ"ה בע"כ לא הו"י נתינה^א.

לאפוקי הבא דמעשה קודם לתנאי. פ"י בקונטרס דר' מאיר ור' חנינא לא פליגי אלא בצפלות דקדאמרין תס טעמא דהולך לאומרו שאלמלא הכן בעל כרחו במשמע שאף צריך כענן לא ינחלו וקשה דבפרק השוכר את הפועלים (ב"מ דף נד.) משמע דהדין דפליגי רבנן נמי אר"ם במעשה קודם לתנאי גבי מתנה שומר חנם להיות כשאל^א וא"ת דשאלמא תנאי כפול ותנאי קודם למעשה והן קודם ללאו ילפינן שפיר מתנאי בני גר ובני ראובן מלדנתבא בזה הענין שמע מינה דבעינן כי האי גוונא אבל שלא יהא מתנה על מה שכתוב בתורה ואפשר לקיימו ע"י שליח היכי ילפינן מהתם דקדאמרין בצמכות (דף עז.) דלמא בלאו הכי נמי מועיל תנאי אלא דהכי הוה מעשה דמייתי בקידושין בפרק האומר (דף סא.) הו"י בענין זה שמע מינה דבעינן

ממש כי האי גוונא ואם בחקותי תלכו ואם תמצאו ושמעתם נמי רוב מנעות ע"י שליח ונראה להלכה כר"ם דבעי' תנאי כפול כו' דשמואל ורבה בסמוך סברי כוותיה וכל הני דמנתינן איירי בתנאי כפול אע"ג דלא פירש דה"נ מוקי לה לקמן (שם.) דרייתא דכפליה לתנאי אע"פ שלא פירש ובעל ע"מ שצ"ס כגון (סוכה מא.) ע"מ שתחזיריה לי דאתרוג וכיוצא בו צעי כפילות ובעל מקום בעינן תנאי כפול דוקא בשמאי יין ופרועי ראש דהוי איסורי צפי' שבעת העדות (שפוטות דף לו.) והא דבעינן כפילות כפוטת משום דהוי איסורא דאית ציה ממנואל דאיכא שאר וסכות וי"ל ועונה וכתובה והא דאמרין דירושלמי בפרק האומר (קידושין פ"ג ה"א) א"ר יוסי א"ר בון בכל אתר אית ליה לר"ם מכלל לאו אתה שומע הן והכא לית ליה ונראה להרצו ר' אלחנן דגרסינן בכל אתר לית ליה לר"ם וכו' והכא אית ליה ומשני ר' חנינא חומר הוא בערוה כלומר אע"ג דלא ככל תנאו ומן הדין תנאי בעל ומעשה קיים ומשום חומר אין הגט גט ולא הקידושין קידושין שאם קבלה קידושין מאחר לריכה גט משניהם צדכי איירי התם לעיל הקשה רב ר' אלחנן כיון דבעינן תנאי כפול בציחוה נשך (ב"מ דף ע"ב) גבי אי קיימת דידך אנה דקאמר פטומי מילי בעלמא הוא משמע שאם התנה הוא כמו שהיא אמרה היה מועיל ואמאי הא לא כפליה לתנאי ואומר רבינו יצחק הא דנקט פטומי מילי^א משום דלא מהני אפי' לרבנן דר"ם ור' עניינין יש דיש מקומות דבעינן תנאי גמור ולר"ם תנאי כפול ויש מקומות דלא בעינן אלא גליי דעת ויש מקומות דאפי' גליי דעת לא בעינן וצ"פ האיך מקדש (קידושין דף מט.) ד"ה דברים) מפורש: **אלא** אמר רבא משום דמעשה קודם לתנאי. לאו משום דלית ליה לרבא כל האומר על מנת כאומר מעכשיו דמי דהא הכי הילכתא דכרפישית לעיל (ע"ד ד"ה רב הונא) ועוד דבהדיא קאמר רבא וי"ל דהיה אחרת וזה על מנת שתחזיריה לי החזירו יאל ואם לאו כאומר מעכשיו דמי היכי יאל והא לא הוה המתנה אלא כשהחזירו ולא אינו צידו ואין נראה לומר דהתם מיירי כגון שאמר מעכשיו דא"כ היה לו לפרש דצדרי ווע"ג דלא פירש נמי כפילות היינו משום דלא מפרש ליה במשנתנו אבל אי מיירי בלאומר מעכשיו היה לו לפרש אלא שרצה רבא ליישב דרייתא זו אפילו כרבנן ורבינו^ב אבל לרבי אחיטא שפיר כדמסיק רב אחי ואיירי נמי משמע לקמן בסוף פירקין (שם.) דסבר כרבי דקאמר הכל מודין בעל מנת שאלא חמה מגרתיקה דמעכשיו קאמר וכדכרי כו' ומינין אין משם ראייה דלא מני' למימר איפכא הכל מודין דעל מנת לאו כאומר מעכשיו דמי דהא בלא תנאי פליגי כ"ש בעל מנת דעדיף:

(א) (בבב"ב מהל' זכיה פ"ג ע"ג מהל' טו"ש"ע א"ע ק"מ לח ט"פ ז: א ג טו"ש"ע ט"ס ס"ף ד כג"ה:)
 ב"ק פ"ג ע"ג מהל' זכיה פ"ג ע"ג מהל' טו"ש"ע א"ע ק"מ לח ט"פ ז: א ג טו"ש"ע ט"ס ס"ף ד כג"ה: (א) (בבב"ב מהל' זכיה פ"ג ע"ג מהל' טו"ש"ע א"ע ק"מ לח ט"פ ז: א ג טו"ש"ע ט"ס ס"ף ד כג"ה:)
 א (קידושין פ"ג ה"א) ד (ב"ב) כע"ג: (א) דכפ"ר דבני ע"ג דברים כ"ג, (א) (ע"ל ע"ג.) (ט) דתוס' בערכין (א) דתוס' לוקח (א) (ב"ק ק"ט.) (א) (בבב"ב מהל' זכיה פ"ג ע"ג מהל' טו"ש"ע א"ע ק"מ לח ט"פ ז: א ג טו"ש"ע ט"ס ס"ף ד כג"ה:)
 דרבי מהיר"ש פ"ג.

הגהות הב"ח
 (א) רש"י ד"ה משום וכו' התם דהוצרך:

מוסף תוספות
 א. עד שיאמר ירדנה אני כיני שיש עליו כו'.
 ב. שכל זמן שתורגה לתת היא הוא מוכן לקבלם, והלכך הו"ל כמו שהוא חייב בקבלתם. רש"י א. ואע"פ שחלה הוא ברעת האשה. רש"י. לא לחלקו (רבא ורב פפא) אלא בגט על תנאי דמעוה הללו שהיא חייבת כדי להשלים תנאה דמו לחוב דמו ולמתנה וביניא למידק האי עוונא מבית בבתי עיר חומה שהבית מכור אצלו מכירה גמורה אלא רחמנא אוקמיא אפידן ומש"ה דמי לחוב דמי למתנה. ר"ן.
 ד. דהא אמר [נתת] מען שמעת ליה דאמר בעין תנאי קודם למעשה רבי מאיר הוא משמע דרבי חנינא בן גמליאל פליג אכולהו, לכן נראה לי דפליג אכולהו. מוס' קידושין פ"ג ה"א. א. לר"ם לא איצטריך, דבעי תנאי כפול, אלא. מוס' הרא"ש ע"ה ד"ה אלא.